

111

Ženski List

ORGAN ALIJANSE ŽENSKIH POKRETA U KRALJEVINI JUGOSLAVIJI

<p>UREDNICI: Alojzija Štebi, Beograd Alefačka ulica 8, telefon 26-153 Darinka Stojanović, Beograd Njegoševa ul. 23, telefon 25-131</p>	<p>Vlasnik za R.Ž.P. Milica Dedijer Beograd Čika Ljubina 8</p>	<p>Beograd Januar 1932 god. God. XIII Broj 1</p>	<p>Administracija: Prestolonaslednikov trg 38 Beograd</p>	<p>Broj poštanskog čekovnog računa 53.191. Izlazi svakog 15 u mesecu. Pretplata za godinu: Din. 36.— za Jugoslaviju Din. 50.— za inostranstvo</p>
---	---	---	--	---

12. 885

S A D R Ž A J:

Članci:	Strana
Rasmatranja o feminizmu . . . . . D-r Ksenija Aranasijevlć	2
Osvrt na najnovije bračne zakone . . . . . D-r Mira Winter	4
O pojmu „ženskosti“ in vzgoji ženske mladine Vera Albrecht	8
Svim ljudima koji su dobre volje . . . . . Margery Corbett Ashby	10
Internacionalna akcija žena za razoružanje . V. K.	11
Zaštita deteta neudate majke u Norveskom građanskom zakoniku . . . . . D-r Julka Chlapec Đorđević	11
Žene i razoružanje . . . . . Marija Veron	12
Feljton: Na staru godinu . . . . . J. B.	13
Njihovo slobodno vreme	15
Beleške:	
Ženski delegati na Konferenciji za razoružanje — Prva žena = profesor u Višoj pedagoškoj školi. — Žena = nov član Glavnog prosvetnog saveta. — Nove komisije za profesorske i učiteljske ispite pri Ministarstvu prosvete.	16

NAŠE PRETPLATNIKE molimo da nam što pre pošalju pretplatu koja iznosi sada Din. 36.— godišnje, za inostranstvo Din. 50.—. Da bi naš list mogao što bolje napredovati, treba da povećamo broj naših pretplatnika, stoga molimo svaku svesnu feministkinju da pridobija pretplatnike. — Ako je koja adresa pogrešna, molimo da nam to javite kartom.

ADMINISTRACIJA
 Beograd, Prestolonaslednikov trg 38

РАСМАТРАЊА О ФЕМИНИЗМУ

Око свих непречишћених појмова стварају се нестрепна говорења и неплодна расправљања. Јасни појмови намећу се снагом истине ономе ко располаже чулом за истину. Иако развој логичкога мишљења не пада уједно са догађањима стварности, несумњиво је да би реалност могла да потражи свој идеолошки регулатор у области логике. С друге стране, реалност би морала да се саобрази извесним етичким нормама, ако би требало рачунати са њеном моралном одржљивошћу.

Феминизам је један од оних појмова поводом којих се потрошило врло много излишних и неприличних речи, изговорених и написаних, обично, у жучном или декламаторском тону. А он је сасвим једноставан, и по своме пореклу, и по својој суштини. Неотклонљиви и незауставни ток културе донео је собом свест да жена, по својим способностима, обдареностима, врлинама и гресима, није друкчија од мушкарца; према томе, да њене дужности, њена права и читава њена судбина не могу и не треба да буду посебно упућени и ориентисани. Али дуго је времена било потребно да протекне, док се успоставио извесан паралелизам између теоријског сазнања да је жена мушкарцу равноправан члан људскога рода и почетка практичнога одавања правде жени. Тај паралелизам добијао је врло различите аспекте, у појединим земљама. Неке земље ни данас још не могу да се похвале великом просвећеношћу јавнога мишљења о жени што у њима влада.

Објашњиво је што је у овим последњима могуће да се још шире забуне, и да се поставља читава проблематика око онога што је давно задобило обележје неоспорности у културним срединама. На пример, да се, сасвим озбиљно, претреса објекција како је женин излазак из оквира кућевнога рада узрок тешке економске кризе данашњице; прецизније речено, како је женина изванкућна запосленост један од важних разлога који изазивају појаву огромнога броја незапослених радника што у свету расте из дана у дан. Узгред помињемо да је овакво тврђење произашло из једне доста честе комбинације непознавања дубоких и отсудних разлога

једне ствари, и жеље да се личне антипатије пребаце на социолошки план.

Поводом ове, и многобројних других сличних примедба које се постављају због жениног све коренитијег просвећивања, због њене све живље активности и све ширег освајања права, треба утврдити неколико неоспорности, и разграничити извесне диспаратне ствари које се често мешају.

Счевидно је да је данас већ неизводљиво вратити жену у стање сладуњавае патријархалне успаваности у коме је осећала угодност недовољно свесних створова. Неукусно је и наивно јадиковати за таквим стањем, као за изгубљеним рајем. Сложеност модернога живота и његов убрзани ритам не допуштају да читава једна половина човечанства остане затворена између четири кућна зида. Жена мора да закорачи у животну борбу, — хтела то сама, или не. Сам тск нашега времена у коме се врши унапређивање и усавршавање облика постојања, донео је собом неодржљивост старинског, од толиких људи оплакиваног типа жене, у суровом и нимало сентименталном животном ковитлању данашњице. Узалудан је посао дискутовати неминовности; њих ваља примати, и према њима се опредељивати.

Још је наивније веровати и говорити како је жена, упућена на то да се сама о себи стара, изгубила најбољи део својих специфичних преимућстава. У истини, мушкарац и жена, по природи равноправни претставници људскога рода чија је судбина крајње озбиљна и трагична, јесу сасвим слични у суштини свога бића, и носе у себи исто проклетство и исте изгледе за разрешење и искупљење душе. Чињеница да су се данас, добрим делом, избрисале оне вештачки постављене и одржаване разлике између жене и човека које, у крајњој линији, воде порекло од необлагорсђених одредаба и докрина извесних религија, — та чињеница није последица никаквог противприродног поступања, него је, напротив, исход трудног и напорног разбијања читавих многовековних наслага аберација.

Тако стоје ствари, и поетски настројеним хвалитељима старих времена, кад је жена цве-

тала као љубавница каквога истакнутога човека, или као вереница Христова, не остаје ништа друго него да се помире са протицањем свих овосветских феномена. Данас су могућности женинога развоја достигле оно богатство које је, до скоро, било искључиви посед мушкарца. Познат је низ успеха које је досад постигла и остварила жена, као мануелна и интелектуална радница, као уметница и стваратељка. И јасно је да снажни налет све нових генерација жена, пробуђених и за све тврдоће животне борбе очеличених, неће моћи да потисне ниједна реакционарна метода више.

Друго је питање који ће елементи остати конструктивни и од трајне вредности, између свих оних многобројних што се образују у моћној покренутости жена да допру до пунога изражаја себе. Да би се дошло до правилнога одговора на ово питање, не треба узимати неко посебно мерило; оно што важи за делатност и трудбеност људи, важиће и овде. Све основне погрешке у претресању идеологије феминизма састоје се у претпостављању да постоји извесна психолошка и социолошка несродност у опредељењу човека и жене. Можда те погрешке, у неколико, произлазе из недовољно развојеног формулисања идеологије феминизма. Сем тога, док су противници ослобођења жене истицали особине мушкарца као супериорне женинима, дотле су феминисткиње, појмљиво, отишле у другу крајност, и идеализирале женина својства, у намери да једну неправду исправе другом. У ствари, почетна и првобитна истина јесте да су све духовне, душевне и друштвене дистинкције између мушкарца и жене назидане на предрасудама, обманама, погрешним гледањима и закључивањима, и свим врстама неистина. Жена је људски индивидуум, оптерећен и одликован истом скалом недостатака и врлина као мушкарац, само ти недостатци и те врлине имају код ње, најчешће, мекше преливе и тонове него код мушкарца, сходно њеној физиолошкој природи. Кад се пође од ове истине, онда се поседује сигурно становиште са кога је лако повући прегледне потезе о моралном и социјалном значају феминистичкога покрета.

Аналого процењивању рада мушкараца, од жениних делатности садрже неоспорну вредност

оне које произлазе из добре и поштене воље, и које носе на себи одлике савесности и солидности. Лудачка трка за истицањем ма чиме, и ма по коју цену, која заошијава многе жене; активност ради тога да се зајези ненормално надошла амбиција; тобожње алтруистичко поступање у намери да се сопствена личност дигне над осталима, и стави у први план; одржавање привида начелног руковођења, онда кад се ради само по личним интересима; — сва та поступања, и друга слична, не служе на част женама, као што не служе на част ни људима, и ни у колико не доприносе томе да се феминизму осигура право опстанка. У садашњици отела је маха утакмица амбиција, која је посела жене, као и мушкарце; она, разуме се, не води одуховљавању живота, ни истинскоме прогресу више културе. Али, срећом, од маније да губе дах у тој утакмици не пате све жене; има их које, са самопрегорном истрајношћу, служе искључиво каквом духовном, моралном или социјалном принципу. Додуше, оне су малобројније; али, иако је зло далеко надмоћније него добро, и у људскоме друштву, и у читавој васељени, ипак развезани комадићи добра, **и само они**, одржавају егзистенцију. Отуда и жене које су далеке од свих мајсторија реклама, демагогије и објављивања великим звонима свакога ситнога личнога постигнућа, јесу носиоци правога феминистичкога покрета и претставнице онога што није једнодневно и трошно на њему. А оне друге, које имају увек само себе у виду, не поступају, у сваком случају, ништа горе него мушкарци, са сличним интенцијама. И овде се јасно истиче неприличност сваког етичког оделивања мушкараца од жена. Уместо њега, између мушкараца и жена, као чланова људскога рода, подједнаког обима психичких могућности, треба разазнавати оне који су будни за морал од оних који су за њега слепи. Јер, **најглавнија и најбитнија јесте етичка дистинкција између људи која лежи у самима њима. После ње, може да дође у обзир још само интелектуална разлика; ниједна више.**

Као код мушкараца, и код жена предњаче постојаном и непоколебљивом вредношћу оне које носе морални закон у себи, и које су изузете стваралачким способностима. У исто време,

one једине стварно доприносе разбијању преду-беђења о инфериорности жене које су одржане још на извесним местима, и код извесних лично-сти оба пола. Свака жена што предано и исправно ради посао сходан својим снагама, макако ситан и незнатан он изгледао, даје часније свој прилог феминизму него каква „јавна радница“ којој је борба за побољшавање положаја жене згодан повод да се сама боље чује и види. А творевине генијалних жена остају најнепобитни-ји противразлог свим скептичким теоријама о жени. Сафо је тако неоспорно велика, и самом прегршти стихова што су се сачували од њене раскошне поезије, да и најжешћи оспоравачи жениних способности чине са њоме изузетак. Низ веома крупних стварања жена изгледа чудно дуг, кад се узме у обзир под како су мучним притисцима, још до недавно, оне живеле и развијале се. Довољно позната, та стварања је не-потребно наводити. Данас-постоји знатан број жена, озбиљних културних радница, које бес-прекорно обављају своје дужности. Није незнат-нији ни број уметница свих врста и књижевни-ца. Међу последњима, у првоме реду налази се Селма Лагерлеф, чија књижевност, сва од беле и прозрачне северне фантазије, претставља један драгоцен аргумент за феминизам. Сама Фран-цуска располаже врло дугом листом савреме-

них песникиња и књижевница. Међу њима има неколико чија дела, по душевности и продуб-љености, не изостају за делима изванредне Џорџ Елиотове; иако, на жалост, највећим тиражом и најзахвалнијом публиком и критичарима могу да се похвале оне што обрађују порнографију, као прослављена Колета и извикана Ремонда Машар. Али, дејство ових последњих биће крат-кога века, јер су вредности трајне не само у об-ласти чистога важења, него и у оквиру нашега живота, уобрученог у формалне категорије вре-мена и простора.

Само један поуздан начин постоји да жене коначно разбију све заостале предрасуде о сво-јој природној предодређености, и да непоколе-бљиво утемеље своје ослобођење, за сва време-на: то је да све своје снаге што боље усредсреде на строго пречишћавање своје етичности и на савесно обделавање своје духовности. А неважна су и намењена заборау и сва образложавана што против дораслости жена за учествовање у јавноме животу истичу антифеминисти (међу којима има и жена), и сва неповезана и компро-мисна делања што, под етикетом рада у корист феминизма, грозничаво врше неке жене, вође-не искључиво личним освртима и себичностима.

Д-р Ксенија Атанасијевић

OSVRT NA NAJMODERNIJE BRAČNE ZAKONE*)

(KAKO BI SE PREMA TOME IMAO PREUDESITI NAŠ BRAČNI ZAKON)

Ženidbeno ili bračno pravo dio je u pravnim sustavima obiteljskoga prava, te se dijeli na ženidbeno pravo u užem smislu i na ženidbeno imovinsko pravo.

Ženidbeno pravo u užem smislu obuhvata zakonske propise, koji se tiču postanka, opstanka i prestanka bračne veze, dok ženidbeno imovinsko pravo reguliše imovinske pravne одношaje supруга.

Temeljni pojam bračnoga prava, *conditio sine qua non*, jeste brak.

Bračno pravo spada u privatno pravo, jer je brak sa pravnog gledišta jedan ugovor. — Međutim, kako se na bračnoj vezi osniva današnja organizacija ljudskog društva, to država imade na toj vezi takode veliki interes, pa smatra stoga brak državnom institucijom, — te ga kao takovu i zaštićuje.

Brak je i od religioznog značenja, jer ga sve vjere drže božanstvenom tvorevinom, a katolička crkva uzdigla ga je do sakramenta.

Sa bračnim одношajem bave se napose i socijalne znanosti, prema kojima je brak značajna društvena institucija.

Brak u današnjem svojem obliku kao trajna, zakonom sankcionirana veza između muškarca i žene je novijeg datuma.

Primitivni čovjek nije živio u trajnoj bračnoj vezi.

Na početku razvoja ljudskoga društva i prije postanka države, živjeli su ljudi, prema vladajućoj teoriji, u zajednici krvnih rođaka, u t. zv. čoporima.

U tom primitivnom društvu postojala je jedna prolazna spolna veza.

*) Predavanje održano u „Ženskom pokretu“ u Zagrebu

Žena je pod zaštitom svoje svojte. — Postoji samo rodbinska veza između majke i djeteta, te majčine svojte. Otac je tuđinac. Vlast u kući vrši majčin brat, ujak, čije ime djeca nose.

Ali je majka važan i uplivan član, te svi muškarci te krvne zajednice imaju prema njoj stanovite dužnosti.

Na taj odnošaj potsjeća nas još današnja navika, da govorimo djetetu za svakog muškarca s kojim smo u prijateljskoj vezi, da mu je ujak.

To doba nazivamo materinskom grupom, matrijarhatom.

Danas postoji matrijarhat, koliko nam je poznato, samo još kod jednog naroda i to u Kavkazu, kod Jasaja. Žena je hraniteljica porodice i gospodarica u kući, dok muž živi poput truta.

Zanimljivo je tumačenje vladajuće teorije o postanku matrijarhata.

Primitivan čovjek naime nije znao kako nastaje ljudsko biće.

Za njega je bila tajna kako dolazi do začeca djeteta.

Usljed toga nije ni čudo, što je otac smatran strancem.

Tek spoznajom postanka novoga bića dolazi se do spoznaje rodbinske veze sa ocem. Prelaz iz materinskog prava u pravo očevo uslijedio je nakon dugotrajne teške borbe.

Patrijarhalna porodica nastaje konačno s naseljnjem, s redovitim obrađivanjem polja i brigom oko stočarstva.

Na prelaz materinskog prava, u pravo očinsko, upućuje simbolički običaj, koji vlada još danas kod nekih naroda, kao na pr. kod južnih Francuza, a i kod nas u nekim krajevima Bosne i Dalmacije.

Otac legne nakon poroda djeteta u krevet, i vlada se kao bolesnik, dok žena roditelja obavlja sve kućne poslove.

To je t. zv. muževljevo babinje, couvade kod Francuza, s kojim se simbolički dokumentira srodstvo između oca i djeteta.

Historijski pregled prelaza iz materinske grupe u očinsku, vrlo je poučan i važan sa stajališta feminizma.

Objektivnim posmatranjem dolazimo do zaključka, da veća prava u obitelji, koja muškarac još danas rado prisvaja kao prirodna mu prava, nijesu mu od iskona dana. — On se je morao boriti za ta svoja prava, te je iz te borbe izišao kao pobjednik.

Svaka pobjeda s jedne strane imade za posljedicu poraz s druge strane. Pobjeda muškarca, koja je pretvorila postepeno matrijarhat u patrijarhat, značila je istodobno podjarmljivanje žene.

Muškarac je služio tom svojom pobjedom nad ženom.

U prvobitnoj patrijarhalnoj porodici postupa se sa ženom jednako kao i sa pobjedenim neprijateljem, kao sa robom, sa inferiornim bićem. Ženu smatraju stvarju, koja se stiče poput svake druge stvari kupnjom, otmicom, službom, koja se daje dapače kao milostinja.

Brak je postojao kod nekih naroda kao posao na obročnu otplatu.

Kupovni objekt bila je žena. Do otplate posljednje rate djeca pripadaju tastu i moraju biti napose plaćena. Obično se u zamjenu za jedno dijete davala po jedna krava.

I kod kulturnih starih naroda žena je pod vlašću muža.

Tako na pr. pripada kod starih Rimljana ocu, pater familia, nad ženom i djecom vis vitae ac necis, pravo nad životom i smrti.

Uplivom vjere postaje žena sve više drugaricom muža.

Religije zaštićuju bračnu vezu kao takovu, i uvađaju stanovite točno određene formalnosti i svečanosti, te ne dopuštaju bezrazložno razrješavanje braka.

Prvobitni oblik braka bio je poligamičan, koji se postepeno, uticajem crkve, te uslijed gospodarskih i političkih prilika u krišćanskim zemljama pretvara u monogamičan.

Srednji vijek smatra brak strogom vjerskom institucijom, te država na bračnu vezu nema nikakvog upliva. Reformatorski pokreti i francuska revolucija otkinuli su bračno pravo opet od crkve.

Moderno bračno pravo ide za tim, da državi osigura što veći uticaj nad sklapanjem i prestankom braka, te je gotovo u svim evropskim državama uveden civilni brak, — t. j. sklapanje braka pred državnim organima.

No i u onim zemljama, u kojima postoji još crkveni brak, nedostaje samo održanje vjerskih propisa, već je potrebno, da vjerenici, pred prisutnim svjedocima, u smislu državnih zakona, jasno i slobodno dadu svoj pristanak na sklapanje ženidbene veze.

Isto tako nadležni su u većini država državni organi za provedenje rastave braka.

Sklapanje i raskinuće ženidbene veze važna su poglavlja u bračnom pravu, te se pojedini zakoni s tim pitanjima podrobno bave. Ja ću kasnije nešto opširnije o tome govoriti.

Što se međutim tiče propisa o samom bračnom životu, to se zakonodavstvo ograničuje na općenite ustanove o dužnostima i pravima suprugova za vrijeme trajanja braka, jer se sam bračni odnošaj ne da regulisati zakonom. Veću pažnju posvećuje tim dužnostima, kad dolazi do spora između ženidbenih drugova.

Moderno ženidbeno pravo priznaje u principu ravnopravnost bračnih drugova.

Nema tu više načela, koje je uzakonjeno u građanskom zakonu, koji je kod nas još na snazi, i koji se osniva na biblijskim riječima, koje je Bog rekao Evi: »Muškarac neka nad tobom vlada«, i prema kojemu je muž glava porodice i žena dužna izvršivati njegove naredbe.

Supruga je ravnopravna drugarica svog muža, no ipak imade gotovo u svim, a i u najnovijim zakonima, stanovitih nejednakosti.

Načelo apsolutne ravnopravnosti provedeno je konzekventno samo u jednom jedinom zakonu, i to u novom građanskom zakonu Sovjetske Rusije.

Današnji brak proživljuje jednu krizu, kao i mnoge druge kulturne i socijalne tekovine.

Rastava braka postaje uobičajenom pojavom, preljub, prije kažnjen kao zločin, blago se prosuđuje, broj neudatih i neoženjenih postaje sve veći, a isto tako i broj onih, koji žive u konkubinatu.

Ženidba se smatra teretom kojemu rado svaki izbjegava, te imade danas veliki broj nesrećnih brakova.

Mnogo se takode govori o nepotrebnosti legalne bračne veze.

Međutim, držim da je baš u interesu žene i djece da se brak održi na snazi, jer dosada ilegalna ženidbena veza nije pokazivala dobrih rezultata.

Ali je potrebno da moderni bračni zakoni nastoje što bolje i svrsi shodnije regulisati bračne odnošaje, jer je konačni cilj svakog zakona, da učvrsti onu instituciju, koju ustanovljuje.

Moderni bračni zakon, u koliko želi da odgovara današnjem naziranju i potrebama mora da bude baziran na principijelnoj ravnopravnosti supruge.

Zapostavljanje žene dovodi do borbe — i ako po koji put nespješne — za sticanje onog položaja, koji joj prema njezinom uvjerenju i shvaćanju pripada.

Muškarac joj taj položaj osporava, i sad dolazi do jedne borbe za nadmoć, za prestiž, a ta je borba neplodna i bez svrhe.

Svaka borbena gesta kadra je da naruši bračni sklad.

Samo na bazi potpune jednakosti moguće je da dođe do harmonije u braku.

Oba bračna druga treba da su subjekti ženidbene veze, drugovi u pravom smislu riječi, ravnopravni članovi porodice.

Probitačnije je za društvo da čovjek upotrebljava svoje sposobnosti i energiju u korist ljudske zajednice, umjesto za borbu oko nadmoći odnosno ravnopravnosti.

I za dijete važno je da ne bude odgojeno u sferi vječitih trzavica oko prestiža, već u jednoj harmoničnoj zajednici, gdje će učiti cijeniti jednako oca, kao i majku, te majčinu brigu oko njegove dobrobiti isto tako kao i očevu skrb za njegovu materijalno dobro.

Ako dijete živi u jednoj disharmoničnoj sferi u kojoj vlada nejednakost roditelja, dobiva krivi pojam o biti braka, koje će mu naziranje ostati i u kasnijem životu i učiniti ga u braku jednako nesrećnim, kao i njegove roditelje.

Prvi i najvažniji postulat, koji treba da postavimo zakonodavcu, koji izrađuje naš novi građanski zakon jeste principijelna jednakost bračnih drugova.

To načelo provedeno je gotovo u svim novijim bračnim zakonima, kako sam već imala prilike da istaknem.

Radi opsežnosti predmeta nije mi moguće da kritički prikažem — ma i samo u krupnim crtama — ustanove novijeg bračnoga prava u evropskim državama kao i postojeće ženidbeno pravo u pojednim pokrajinama naše države. Moram se ograničiti na prikaz samo onih zakonskih norma, koje smatram od osobite važnosti, jer bi i samo letimični pregled općenitih propisa bračnoga prava prekorlačio opseg jednog predavanja.

Uvodno imala sam već prilike naglasiti, da je brak sa pravnog gledišta jedan zasebni ugovor između osoba različitog spola. Brak je vezan na stanovite pretpostavke, formalnosti i svečanosti.

Pretpostavke su u glavnom negativne prirode, t. zv. ženidbene zapreke.

Pod ženidbenom zaprekom razumijeva se poimanje koje zakonom propisane formalnosti za valjani brak. Temelje se na religioznoj bazi, kao na pr. zapreka svečanog zavjeta neženstva, na moralnoj kao na pr. radi počinjenog preljuba, zatim na zdravstvenoj bazi i na običaju.

Mnogo se raspravlja o pitanju, da li je u interesu narodnog zdravlja, da se uvedu uz već postojeće zapreke radi duševnih i tjelesnih mana još i nove zapreke, prema kojima degenerici, notorni alkoholici, tuberkulozni, epileptici, sifilistoci ne mogu sklapati valjanog braka.

U Skandinavskim zemljama i u Bugarskoj epilepsija i spolne bolesti ženidbene su zapreke.

U Skandinavskim zemljama svaka osoba, koja se želi vjenčati, mora da donese pismeno očitovanje u kojemu daje svoju poštenu građansku riječ, da ne boluje na takovoj jednoj bolesti.

Prema portugalskom zakonu bračni drug, koji je rastavljen radi spolne nastranosti ili neizlječive bolesti, ne može da se ponovno ženi, odnosno udaje.

U nekim državama Sjedinjenih Država Amerike pokušavali su takode uvesti slične ženid-

bene zapreke, te je obligatan liječnički pregled bio zakonom određen prije ženidbe.

Međutim, ta zakonska ustanova naišla je na žestoku opoziciju, pa je u pojedinim državama morala biti opet ukinuta. Uvođenje spomenutih ženidbenih zapreka ne bi imalo mnogo koristi, jer bi pogodovalo samo konkubinatu, te bi imalo sa stanovišta narodno zdravstvene politike jednako loše posljedice, kao i kod legalne bračne veze. — Jedino bi bilo umjesno da se u takovim slučajevima dozvoli postupak da ti bračni drugovi ne bi imali djece.

Svakako bi bilo najidealnije da je kulturni i nacionalni nivo naroda na takovoj visini, da bolesna osoba, prije vjenčanja priznaje zaručniku ili zaručnici svoju bolest ili nastranost.

Danas postoje u svim većim gradovima dobrovoljna savjetovaništa za vjerenike i bračne drugove, gdje interesente pregledaju specijalisti, gdje dobivaju potrebne upute i savjete.

Ta savjetovaništa imaju nada sve lijepe uspjehe.

Dobra je ustanova švicarskog zakona, prema kojoj se može pobijati valjanost sklopljenog braka, ako je jedan od supruga zatajio bolest, koja bi mogla da bude škodljiva potomstvu ili drugom bračnom drugu. Još liberalniju ustanovu imade njemački zakon, prema kojemu može ženidbeni drug pobijati valjanost sklopljenog braka, ako je bio zaveden u bludnju glede takovih osobina drugoga bračnoga druga, koje bi ga bile spriječile, da sklopi brak, da su mu prije vjenčanja bile poznate.

Ove zakonske ustanove vrlo su podesne, no trebalo bi da je u njima određen rok, i to dosta kratak, u kojemu bi se valjanost takove ženidbe mogla pobijati, jer inače ti propisi lako dovode do raznih zloupotreba.

Socijalno je da se bračnom drugu, koji je iz neznanja ili koji je bio zaveden u bludnju, sklopio brak sa spolno nastranom ili bolesnom osobom omogućiti što brže i jednostavnije razrješenje te bračne zajednice.

Čehoslovački zakon dopušta radi takovih bolesti rastup braka, no ustanovljuje potrebnu dužinu trajanja tih bolesti.

Tako se radi epilepsije kod drugog ženidbenog druga može zahtjevati ukinuće bračne veze ali samo onda ako bolest traje najmanje jednu godinu dana, i ako je epileptični drug imao barem šest napadaja godišnje.

Slične ustanove zadržaje i zbog drugih bolesti kao na pr. teških simptoma degeneracije, kroničnog alkoholizma i t. d.

Ženidbena zaprijevka uslijed mladahnog doba, određena je u našem zakonu sa 14 godina, dok noviji zakoni to doba povisuju, tako francuski za

muškarce na 18, za žene na 16, njemački na 21 i 16, švicarski na 20 i 18 godina.

Brak je važna promjena u dosadašnjem životu, te stavlja na oba bračna druga nove zadaće. Svaka stranka mora biti svijesna dužnosti, koje ženidbom preuzima i duševno i tjelesno zrela izvršivati ih.

Valja to imati na umu i prema tome odrediti doba, koje je potrebno, da se može stupiti u brak.

Radi kratkoće vremena nije mi moguće da govorim o svim ženidbenim zaprijevama napose, već ću spomenuti samo još jednu zaprijevku, koju su nekoji, a i naš građanski zakon, preuzeli iz rimskog prava, i to zaprijevku radi preljuba. Preljub je zaprijevka ženidbe samo kod onih osoba, koje su učinile međusobno preljub, dakle između ljubavnika, ako je jedan od njih živio u bračnoj vezi, koja je raspuštena baš uslijed učinjenog preljuba.

Ta zaprijevka postoji i onda, ako je drugi bračni drug na tu povredu bračne vjernosti privolio odn. istu oprostio.

Namjera zakonodavca išla je za tim, da štiti stabilitet braka time što onemogućuje osobi, koja je prekršila bračnu vjernost, da se vjenča nakon rastave sa onom osobom, s kojom je već za vrijeme trajanja braka puteno općila.

Međutim, ta ženidbena zaprijevka nije kadra spriječiti preljub, a u koliko je ljubav posredi apsolutno je nesocijalna.

Englesko javno mišljenje nasuprot baš zahtijeva, da se preljubnik nakon rastave braka oženi kompromitiranom ženom.

Ostali moderni zakoni te ženidbene zaprijeke više nemaju.

Čehoslovačka ju je izbacila iz građanskog zakona godine 1919.

Od svih modernih zakona imade najmanji broj ženidbenih zaprijevka i potrebnih uvjeta za sklapanje valjanog braka, novi ruski zakon.

Materijalne pretpostavke za sklapanje valjane ženidbe neobično su jednostavne.

Vjerenici treba da su navršili 16 odnosno 18 godina, da su pri zdravom razumu i voljni stupiti u bračnu vezu. To je sve.

Ženidbene zaprijeke su samo postojeći brak, zatim rođbinska veza, a to samo u uzlaznoj i silaznoj lozi, dakle između roditelja, djeda, bake s jedne strane, i djece, unučadi s druge strane, te između rođene braće.

Drugi zaprijevka nema. Niti pripadnost katoličkim ni drugom kleru nije nikakova ženidbena zaprijevka.

U Rusiji je u ostalom zakoniti brak u glavnom izjednačen sa slobodnom bračnom vezom.

Država koja bazira obiteljsko pravo na bračnoj vezi, treba da ustanovljuje što manje ženidbenih zaprijevka, jer će samo na taj način pogodovati sklapanju zakonitog braka, i stati na put ilegalnoj bračnoj vezi.

Važne su ustanove, koje se tiču ukidanja ženidbene zajednice. I ako je brak po svojoj pravnoj naravi jedan ugovor, to ipak ženidbeni drugovi ne mogu ni u jednoj državi samovlasno, bez intervencije nadležne vlasti, ukinuti postojeći bračni savez.

Ukinuti se može postojeća bračna veza samo po kompetentnom sudu ili proglašenjem ništetnosti braka.

Ženidbena veza u koliko po zakonu nije ništetna, ukida se samo raspustom braka.

Osim raspusta braka, t. j. definitivnog razrješavanja ženidbene veze, poznaju mnogi zakoni još i rastavu od stola i postelje.

Rastavom se ne ukida brak, već samo bračna zajednica, obveza živjeti u zajedničkom kućanstvu i izvršivati bračne dužnosti.

Po našem zakonu nadležni su duhovni sudovi za provedenje brakorazvodne parnice, a primijenjuju se odnosni crkveno pravni propisi. Samo za pripadnike evangeličke i jevrejske vjeroispovjesti važe ustanove građanskog zakona.

Poznato vam je, da je kod nas brak, sklopljen u katoličkoj crkvi nerazriješiv i da je dopustiva samo rastava od stola i postelje. Pravoslavna crkva nasuprot poznaje samo raspust braka, a ne rastave.

Pripadnici ostalih vjeroispovjesti mogu zahtjevati pod stanovitim, točno opredijeljenim uslovima, ili raspust ili rastavu braka.

Nerazriješiv je brak, i to ne samo katolički, već uopće svih vjeroispovjesti, u Italiji i Španiji. Dopusštena je samo rastava braka.

Nasuprot u Rusiji može jedan bračni drug, bez daljnjega i bez privole drugoga, da stavi zahtjev za ukinuće bračne veze, a da zato ne navodi baš nikakvog razloga. Svaki je tamo oženjen tako dugo, kako mu se sviđa.

U ostalim državama dozvoljen je raspust, a u nekojima i rastava braka ali to samo iz stanovitih u zakonu točno navedenih razloga.

Gotovo u svim evropskim zemljama vrijede propisi građanskog zakona glede ukinuća bračne veze za sve građane jednako, bez obzira na vjeroispovjesti, pa i za katolike.

Kompetentni sudovi za brakorazvodne parnice svih religija su građanski sudovi, a ne duhovni.

Vrlo liberalna je ustanova skandinavskog zakonodavstva, koja dopušta raspust braka ne samo radi težih bračnih razmirica, a da ne traži nikakove krivnje supruga, već i sporazumni raspust braka, bez navoda razloga.

Unatoč tih olakšica statistički je dokazano, da nema niti u Norveškoj, niti u Švedskoj više raspusta braka nego u drugim zemljama, gdje je ukinuće ženidbene veze otežano.

(Svršetak u idućem broju.)

Zagreb

Dr. Mira Winter

O POJMU „ŽENSKOSTI“ IN VZGOJI ŽENSKJE MLADINE

Kako počasi izginevajo predsodki, vidimo n.pr. pri vprašanju pojma »ženskost«. Po pravih nasprotnosti bi morali raztolmačiti tudi enkrat pojem »moškosti«. Fiziološko bi se to kaj hitro pojasnilo, toda psihološko? Če bi prešli vso moško skalo preko Platona-Goetheja, Kopernika-J. Watta, preko Tamerlana pa do idiotskega zločinca?

Toda obstojati mora vendar rezultanta, ki duševno označuje »moški« in »ženski« tip? Ali ni bila že davno dognana? Roza Mayrederjeva je ugotovila, da duhovna stran žene ravno tako močno diferencira kakor pri moških. Navaja nam vrsto izrekov znamenitih mož o ženi, ki si popolnoma nasprotujejo. In vendar se čuje še vedno o »večni ženskosti«, ki se ali povzdiguje do neba, ali pa smeši do obupa.

Kdor priznava duhovno-telesno zvezo v človeku — in kdo je ne? — mora priznati, da se primarne telesne razlike, moškoče tudi sekundarne,

izživljajo v duhovnosti spolov. Kako daleč? O tem obstoje različna mnenja. Kateri kriterij je merodajen? Ali, naj se opiramo na teorijo ali na izkustva?

Na obeh straneh — pri borcih za novo ženo in pri njihovih nasprotnikih — se opirajo na teorijo in prakso, a rezultati si ostro nasprotujejo. To valovanje mnenj so preneglo zlili v sisteme in jih preizkušali pri vzgoji mladine, zlasti ženske. Vpeljali so n.pr. enako število učnih ur za dečke in deklice, a v okviru teh ur so odredili več ur ročnega dela za deklice na škodo matematičnih predmetov in telovadbe. Da velja gospodinjstvo kot neobvezni predmet samo za deklice, je samo po sebi umevno. Kajti šola se mora ozirati predvsem na dva faktorja: na praktično življenje, ki se danes poraja, in na psihološke pogoje — starost, okolica, socialni položaj, religijo, spol. Če se spol resnično pojavlja v različni duhovno-duševni sposobnosti, bi morala vzgoja obeh spolov

kreniti tudi v različnih smereh. Ali pa ni ravno dosedanja vzgoja ustvarila kompleks »ženskih« lastnosti?

Nietzsche n. pr. trdi, da bi vzgoja lahko izpremenila žensko bistvo v moško. Kakor drzno zveni ta domneva, se vendar ujema z dokazi psihologa Sterna, ki pravi, da vzgoja lahko preobrazi prirojene lastnosti. Na to trditev se opira tudi Matilda Veartingova v svoji knjigi »Resnica in zmeta v vprašanju spolov«, kjer pojasnjuje, na kakšen način se je ustvarilo mišljenje o razlikah med moškim in ženskim spolom. V enem izmed svojih prejšnjih del pa ista autorka opozarja na važno dejstvo, ki vpliva na razvoj obeh spolov, t. j. na *nadvlado*. A drugo, ravno tako važno dejstvo, nazivlje ona *seksualno komponento*. Ona pravi: pojem »moškosti« so ustvarili moški, in naravno je, da so ga prikrojili tako, da je odgovarjal njihovim težnjam in njihovi vladajoči poziciji v moški državi. Na isti način, ali ne vedno zavedno, so izoblikovali tudi pojem »ženskosti«. Za nadvlado potrebuje tisti, ki jo izvršuje: hrabrost, moč, strogost, razumnost i. t. d. Od premaganca zahteva: poslušnost, vdanost, mehko, nesamostojnost in slično. Žena, odvisna od drugega spola, mu hoče tudi ugajati in se nehote trudi, da se prilagodi idealu, katerega si je izkonstruiral moški o ženi. In matere vzgajajo svoje sinove in hčere v pravcu izkonstruiranih idealov. Pri takšni vzgoji je povsem naravno, da se deklice niso mogle nikdar duhovno tako svobodno razvijati kot dečki. Mati pritegne deklico tudi če studira, še k domačemu delu in jej sploh omejuje svobodno gibanje bolj kakor dečkom. Kako vpliva »seksualna komponenta«, to je n. pr. pokazal poizkus, ki ga navaja Veartingova. V neki šoli v Berlinu so preizkušali profesorji dečke in deklice v geometriji. Rezultati deklic so daleč zaostajali za rezultati dečkov. Na rezultat enih in drugih sta vplivala — po Veartingovi — sledeča dva faktorja: preiskušnjo so vodili samo moški, a drugo, dečki so se preje že tri leta vežbali v geometriji, a deklice šele prvo leto. Pri pouku deklic in različnih eksperimentalnih se doslej ni oziralo na vpliv enega spola na drugi — na seksualno komponento, kakor nazivlje ta fenomen Veartingova.

V tem pogledu pravi ona: »Dvospolnost človeštva daje duši vsakega človeka drug obraz. Duša človeka reagira na dušo človeka drugega spola čisto drugače kakor pa na dušo človeka enakega spola. Med osebami različnega spola je vedno mogoč seksualni vpliv, čeprav ni neobhodno potrebno da obstoja. Znanstveno so preiskovali doslej razliko spolov izključno samo moški, to se pravi: na rezultat je vplivala po eni strani nevtralna stran duše, po drugi pa spolno poudarjena. Upoštevati je treba tudi to, da ne izhaja

seksualni vpliv samo od strani eksperimentatorja, ampak tudi od osebe ženskega spola na njega. Tako bo torej našel moški voditelj poizkusov pri ženi in moškemu, ki imata »enake psihične vrednote«, razlike, ki rezultirajo iz dvojnoobraznosti duše, izzvale od drugega spola. Žena, ki posmatra ženo, opaža njene svojstvenosti kakor jih opaža tudi moški pri moškem. In obratno, konstatuje pri moškem psihične svojstvenosti kakor jih ugotavlja moški pri ženi.«

Veartingova dokazuje kako se je naravno zdela čustvenost pri ženah večja, ker jih pri eksperimentih kot v življenju ocenjujejo moški. A prav takšen rezultat bi se dosegel pri moških, ako bi eksperimente pravile žene. Kjer je čustvenost močna razvijena, tam trpi miselnost, in tako so konstatirali moški eksperimentatorji pri ženi vrsto lastnosti — večja čustvenost, manjša miselna zmožnost, večja usmerjenost na osebe kot na stvari, nesamostojnost v pojmovanju, neproduktivnost, a marljivost, bolj razvit mehaničen spomin kot logični i. t. d., ki prevladujejo pri nji. Toda v neki šoli, kjer so bili dečki in deklice skupaj in so vzgojo vodile redovnice, so konstatirali, da so bili dečki marljivejši kot deklice. Tu se je torej pokazal vpliv enega spola na drugi spol. Žena se hoče uveljaviti napram moškemu, moški napram ženi, kar izzove večjo pridnost. V takšni luči je treba posmatrati tudi druge lastnosti. Problem manjše duševne produktivnosti žene smatra Veartingova še za nerešen, toda fakta ne zanika. Poudarja pa, da s v idealu, ki se je vcepljal deklicam, ni podčrtavala produktivnost, nasprotno — preprečevalo se je individualno udejstvovanje in poudarjala le ploditev. Veartingova se končno bavi z dosedanjjo vzgojo deklic in z njenim vplivom na razvoj pojma ženskosti. V splošnem velja, da so dečke vzgajali le moški, deklice nasprotno oba spola, da skoro do pred nedavnim le moški (n. pr. univerze). Prva posledica je, da učitelj nehote prenese na dijakinje svoj pojem o ženskosti in v sebi nosi, nevede, zavest svoje moške prevlade. To se pojavlja v dveh smereh: pokara manjše neznanje deklic kot splošno nezmožnost in jim sugerira čustvo manjvednosti, h kateremu se v tej dobi že itak nagibljujejo. Ali pa uporablja neumestno milino, češ, saj so »samo« deklice, od katerih itak ne moremo mnogo pričakovati. Brez vzpodbude pa se ne razvijajo duševne zmožnosti in celo nadpovprečno nadarjeni morajo zaostajati brez nje in pot k pravilnem razvoju je preprečena. Znana je tožba učiteljev o nesposobnosti dijakinj za matematiko in pomanjkanja interesa za njo. Ravno ta predmet pa so dolgo časa poučavali samo moški. Veartingova dokazuje, kako dijakinje uspevajo v tem predmetu, ako ga poučuje žena. Ta miselni predmet

trpi naravno močno pod vplivom seksualne komponente.

Resnica je — čeprav kruta — da kvarno vpliva v premnogih primerih poučevanje moških na vzgojo deklic, ker takšen pouk preprečuje naraven razvoj duševnih zmožnosti deklic. Ravno leta srednješolske izobrazbe so leta duševno-duhovnega razvoja. 30—40 dijakinj teh let je izročeno samo enemu moškemu, ki jih nadvlada že po svoji zrelosti, svojem zvanju in izobrazbi. »On« je absolutni center. Nehote vzbudi občudovanje, ki se stopnjuje do nezdrave zaljubljenosti. Takšno stanje mora vplivati na zmožnosti. Kadar trpi miselnost zaradi vpliva seksualne komponente, obstoja nevarnost, da *trajno* padanje učne zmožnosti ovira razvoj miselne funkcije. Vsled tega potem trdijo, da imajo žene manjšo zmožnost za duhovno razvijanje in udejstvovanje. Ovira v letih razvoja povzroča, da se duh ne more vzdigniti do prirojene moči, in na škodo razuma se razvija čustvena stran.

Obstoj še druga nevarnost pri vzgoji deklic po moških; mnogokrat se predčasno poruši njihova otroškost in razvoj zato ne poteka normalno, brez prelivanja skače od stopnje do stopnje. Mnogi smatrajo svoje dijakinje že za »dame«, kar prija pubertetni dobi, v kateri žele mladi ljudje že itak vzbuditi videz, da so starejši. Učitelj vidi v doraščajočem dekletu »damo«, a s tem vzbudi v nji ženo. Da je prezgodnja seksualna zrelost škodljiva tudi duševnemu razvoju, to je jasno.

Ako je resnica, da se deklice bolj zanimajo za osebe kot za stvari, da nagibajo k površnemu vrednotenju zunanosti, potem je jasno, da je moški vzgojitelj velika nevarnost in ovira za vzgojo k stvarnosti in globini.

Na vprašanje, kako bi bilo mogoče odpraviti te pomanjkljivosti, odgovarja Veartingova s tem, da prikazuje na dvospolnost v življenju, na katero mora že pripravljati šola. Ona smatra za najboljši način strogo obojespolno vzgojo, to se pravi: ne le učitelj, nego tudi učenci morajo biti v enakem številu. Kakor hitro prevladuje en spol, se pomaknejo vplivi seksualne komponente v prilog ali na škodo drugega spola. Pri enakem številu ni učitelj več edinospolni med drugospolnimi učenci. Njegov spol ne vpliva v toliki meri, ker vpliva blažilno korektura njemu enakospolnih učencev. Seksualni vpliv se neutralizira. Vseh nedostatkov ni mogoče odpraviti na mah. Posebno v začetku se bodo pokazale razlike nadvlade in podložnosti, ki jo dečkom in deklicam vcepljajo že starši. Le polagoma se bo razmahnil v razvoju ovirani spol do polne moči in tudi moški se bo polagoma otresel svoje enostranosti.

In kadar bomo dosegli enakovrednost obeh spolov tudi v praksi, takrat naj raziščejo *moški in ženske* pojem »ženskosti« in »moškosti«. Resnica naj se pokaže v svobodnem razvoju.

Ljubljana

Vera Albrecht

MIR MEĐU LJUDIMA DOBRE VOLJE

Kako bismo veselo pozeleli dobrodošlico ovoj Novoj godini, kad bismo mogli da se rešimo, da stvarno izvršavamo poruku Hristovu: Mir na zemlji, među ljudima dobra volja, jer teškoće sadašnjice su u svojoj suštini duhovne, a duhovna tama stvara našu ekonomsku depresiju.

Priroda je više nego ikada izdašna u svojim darovima: baca se ili spaljuje žito, kafa, šećer. Čovek u izobilju nudi svoju snagu — a nigde ne nalazi uposlenja. Pronalasci i aktivnosti uma ne poznaju granice — a svake godine hiljade mladih ljudi izlazi iz škole i univerziteta, i onda saznaju da za njih nema mesta u ovome svetu, koji su njihovi roditelji tako rdavo organizovali. Ni zlata ne nedostaje pošto Afrika svake godine donosi nove milione bogastvu sveta.

Jedini činilac koji ne postoji, to je dobra volja i zato što nje nema, mi prisustvujemo postepenoj paralizi svake trgovine, svake industrije. Bogatstvo koje je osiguravalo prošloga stoleća slobodna razmena među narodima vidi da njegov izvor usahnjuje. Banke i tvornice zatvaraju se. Parobrodi i železnice prazne se, a mehanizam deviza postao je jedan kaos. Konferencije se sazivaju i rasturaju. Moratorijumi se odobravaju i stiže im rok. Porevenje umire, a ostaje samo strah, koji upravlja nama.

Lek je jednostavan i očigledan, ali ni jedna od naših demokratskih vlada ne sme da uzme inicijativu. Poništimo dugove, odložimo reparacije, smanjimo naoružanje i izobilje će slediti preporođenom poverenju.

Žene koje su od skora ušle u politički život, imaju jasniju viziju na potrebe budućnosti nego oni koji su predrasudama i tradicijama vezani za prošlost.

Ne mogu li one pomoći u ovoj krizi?

Božić je praznik Rođenja. To je praznik Majke i Deteta — hoćemo li raditi na tome da donesemo svetu Božićnu poruku:

Mir na zemlji ljudima dobre volje! Ili ćemo ostati nepokretni i odgovorni pred svojom decom za postepeno propadanje čovečanstva?

Neka 1932 donese feminističkom pokretu mir i sreću, nagradu onih koji poznaju bratstvo u naporu!

Margery Corbett Ashby

ИНТЕРНАЦИОНАЛНА АКЦИЈА ЖЕНА ЗА РАЗОРУЖАЊЕ

Једанаест великих интернационалних женских организација већ је у новембру лањске године образовало један комитет са циљем да потпомаже рад Конференције за разоружање и да на тај начин узме активног учешћа у томе тако важном послу.

Један од најважнијих задатака тог комитета је предаја петиције за разоружање. Потписи жена већ стижу у Женеву, али се тачан број још не зна. Колико ће бити велики, можемо видети из података које већ знамо. Тако знамо да је у Холандији скупљено 2 милиона потписа — у земљи од 6 милиона становника!

Овај женски комитет мора да има новаца да би остварио своје циљеве. Он је упутио апел свима националним удружењима да му пошаљу прилоге — и најмање суме су добродошле. Београдске женски покрет одредио је у ту сврху Дин. 500.—, а Југословенски женски савез Дин. 2000.—

У последње време упутио је овај комитет још један апел у коме тражи од сваке жене по Дин. 10.— То је мала сума. Али, ако се одазову све жене које желе да помогну да се уништи рат, може изнети много. У томе апелу се износе подаци који јасно показују страхоте рата: 13 милиона мртвих људи чији би сандуци један поред другог покрили дужину од 6000 километара. Са индиректним жртвама рата број мртвих је још много већи — 37 милиона. Ови би мртваци у редовима по десет дефиловали 162 дана. Свака смрт војника кошта око 900 хиљада динара. Појединачно рат је коштао сваког становника Француске 40 хиљада динара, Енглеске 35.000, Сједињене Државе Америке 10.000, Немачка 38.000 и т. д. Томе треба додати материјалну штету: 790 хиљада срушених грађевина, 65 хиљада километара порушених железничких пруга, 9700 порушених мостова и т. д.

Рат је коштао милион динара на сваки сат рачунајући од Христовог рођења до данас. За време од четири године Европа је изгубила уштеђевину од једног века. Један статистичар је израчунао да би са оним што је потрошено у рату могло свакој породици у Сједињеним државама Америке, Канаде, Аустралије, Енглеске, Француске, Белгије, Немачке и Русије дати једна кућа у вредности од 120.000 динара са једним тереном од два хектара и намештајем у вредности од дин. 60.000.— Поред тога свака група од 20.000 породица могла би добити болницу, универзитет, школе, рачунајући ту и плате учитеља, болничара, лекара и професора.

Израчунато у радним данима, ратни губици од 1914—1918 претстављају рад од једног милиона радника који би радили за 3000 година по 44 сати дневно, или 15 милиона за време од 200 година.

Ови подаци нам јасно казују колико је мала свака материјална жртва коју би појединац поднео за спречавање једне нове катастрофе. Алијанса женских покрета моли све своје чланице и пацифисте да снажно помажу акцију удружених жена света и да пошаљу свој прилог, па и најмањи, преко благајника А. Ж. П. г-ђе Даре Мародић, Београд, Задарска улица бр. 7. Прилоге ћемо објавити у нашем листу.

Београд.

В. К.

ЗАШТИТА ДЕТЕТА НЕУДАТЕ МАЈКЕ У НОРВЕШКОМ ГРАЂАНСКОМ ЗАКОНИКУ

Пригодом реформирања грађанских законика које се спроводи у Југославији и Чехословачкој — уосталом и скоро у свима државама Европе — указују напредни, нарочито феминистички кругови увек на Норвешку која има нарочито у погледу заштите детета неудате мајке најбоље одредбе. Зато ће бити од користи да се упозна са њима и шира публика.

Ванбрачно дете има према оцу и матери иста права као брачно. Његов положај одређује се по положају социјално и финансијално боље постављеног родитеља. Родитељ, односно трећа особа, коме је предано дете мора се о њему бринути као да је брачно и постаје му тотор.

Неудату трудну жену мора три месеца пре порођаја прегледати лекар или бабица. Том приликом мора жена казати име оца. Неисправно означење казни се затвором. Лекар или бабица који су извршили преглед, морају пријавити изјаву жене, ко је отац детета надлежној власти. Та власт плати и преглед и позове назначеног оца да врати издатак за преглед. Ако трудна жена пре порођаја није пријавила своје стање и име оца, мора то учинити особа која присуствује порођају — лекар, бабица. Ако је породила без асистенције лекара и бабице, мора четири недеље после порођаја сама учинити пријаву. Не учини ли, казни се затвором. Ако назначени мушкарац не призна очинство, мора то одмах пријавити надлежној власти, која је преда суду да тај поведе истрагу. У случају да је неудата мајка имала у исто време односе са више мушкараца, мора све пријавити надлежној власти која исплаћује алименте и одреди детету тотора. Надокнаду алимената раздели власт на све пријављене мушкараце. Признање или доказ да је

неко у критично доба када је дошло к зачећу имао односе са неудатом мајком, обавезује га да плаћа алименте док се не пронађе прави отац. Све расправе око плаћања алимента води надлежна власт, а не странке међу собом приватно, јер власт плаћа алименте и потражује их.

Неплаћање алимента казни се као преступ закона затвором. Власт има право да тражи од суда конфискацију иметака или зараде оца ванбрачног детета ако савесно не плаћа. У случају ако нема зараде, суд има право да га пошаље у једну од државних радионица или казнионица да ту зарађује за издржавање детета. Отац ванбрачног детета не сме напустити домовину док није осигурао плаћање алимента. Агент или која друга особа која му је помогла да се исели без дозволе власти, мора плаћати место њега алименте.

Дете неудате мајке има као и брачно дете право на издржавање до краја шеснаесте године. Издржавати га морају отац и мајка, и тек кад они не би то могли, прелази брига за дете на државу. Ванбрачно дете оставља се код матере, а може се предати и оцу ако мати није способна да савесно однегује дете, или ако су отац и мати и надлежна власт споразумни да се преда оцу. У случају ако се дете не може дати ни оцу ни мајци, држава одређује његово васпитање.

Неудата мајка има право на потпору три месеца пред порођајем и на надокнаду трошкова порођаја или побачаја. Трошкове јој плаћа надлежна власт, којој то враћа отац ванбрачног детета и тек ако власт не би била у стању да га к томе присили — н. пр. ако је сиромашан, услед болести неспособан за рад итд. — прелази та дужност на државу.

Праг

Др. Јулка Хлапец-Ђорђевић

ЖЕНЕ И РАЗОРУЖАЊЕ

Поводом вести о наименовању ректорке женског универзитета у Holycke (Sjed. države — Massachusetts), g-de *Mary E. Wooley* за члана америчке делегације на Конференцији за разоружање, г-ђа Марија Верон, адвокат у Паризу написала је у листу »L'Oeuvre« следећи чланак:

„Једна депеша из Вашингтона обавестила нас је да је претседник Хувер наименовао у делегацију Сједињених држава Сев. Америке за Конференцију за разоружању у Женеви г-ђу *Mary E. Wooley*. Ми не знамо још какав ће бити њен положај — да ли ће она присуствовати Конференцији у својству делегата или заменика или још простије, техничког саветника. И уосталом, то је мало важно. Главно је да се један женски глас може чути у току расправа чији је закључак од тако важног интереса за светски мир.

Не сумњам да ће изван број људи

нарочито у Француској наћи да је ово заиста врло чудно и одмах направити много пошалица на ово наименовање. Зло не би било велико кад би се узвитлали само неки ратоборни националисте, али ми мислимо да ће бити и неких убеђених пацифиста који ће критиковати одлуку претседника Хувера. А међутим?

Немамо ли обичај да тврдимо да не треба рачунати на генерале, маршале и високе официре, да они спроведу разоружање и осигурају мир? Не понавља ли се да на цивиле пада та дужност, нарочито на оне који немају интереса у великим индустријама које цветају за време рата, или у финансијским пословима која допуштају за време рата велике спекулације? Е, добро! Нису ли извесне жене способне толико колико многи људи да испуне те услове?

Али, људи су били војници! У Француској — да; али не и свуда. Затим шта то доказује? Да ли што су радили војне вежбе у кругу касарнском, што су љуштили компир за паприкаш или што су вршили досадно касарнске терете — да ли то даје стручну спрему за проучавање великих интернационалних проблема? Уосталом, кад би било апсолутно обавезно да се учини најмањи „полукруг“ (војнички) да би се могло бити делегат на Конференцији за разоружање, колико би људи међу најозбиљнијим и најспособнијим требало да буду одбијени, баш међу Американцима који никад нису били капетани, пуковници или генерали, осим у цивилу?

Може се врло лако десити да примеру Сједињених држава следују и друге владе. Претпрошлог месеца кад су се сакупили у Паризу присталице разоружања, који су дошли из свих земаља Европе, једна жена која већ бејаше делегат у Друштву Народа желела је да зна хоће ли бити жене званично претстављене у Женеви идућег фебруара, јер јој је влада њене земље дала на знање да ће је радо делегирати, ако она (влада) не остане осамљена са овим наименовањем. Претседника Хувера нису мучиле такве предрасуде, он је учинио оно што је мислио да треба учинити, и имао је право. Истина је да у Сједињеним државама жене имају изванполитички утицај и узимају учешћа у избору претседника републике. То објашњава многе ствари.

Међутим, треба разумети да се сада изграђује један нови свет на новим основама сасвим супротним онима који су вековима сматрани неопходним за оно што се зове равнотежа нација. За ново време, нови човек. То је основна истина која се не узима увек у правом смислу, т. ј. да реч човек значи човечан. Кад буду сви цивилизовани народи, све демократске државе разумеле то, биће заиста нешто промењено у међународним односима.

С француског П. Продановић

FELJTON

NA STARU GODINU

Pahulice padaju
Ni ih niti čut,
Da bu našem Božiću
Tih i mehek put.

Sedim sama. Toplo mi je — u meni i oko mene. Znam da nisam sama, pa mi je prijatno što sam sama. Peć i ljubav greju me, a svetlost me ozaruje. Sedim kao na prestolu, duboko zavaljena u staru naslonjaču, a preda mnom se nižu slike jedna za drugom — kao film, nemi ili tonfilm. A ja mogu svakoj po volji da kažem »stoј« i ona stane, a ja uživam u njoj i u svome veličanstvu.

U Ženevi sam, žalosna. Duboka seta sela mi na dušu, a ja joj ne znam uzroka. Pritište me sve dublje i dublje. No kako ono kaže Njegoš: »Pritisnuto jače, sve to više skače.« Nešto me vuče napolje. Izlazim. Ponoć je. Ogroman horizont. Tamno nebo osuto silesijom žutih zvezdica. Malo podalje svetlozeleni reflektor obasjava snegom pokriven krov i tornjeve starodrevne crkve sv. Petra. Nešto me vuče onamo. Masa sveta oko crkve i u njoj. Ulazim i hvatam poslednje reči pastora: »I da svetlost bude u dušama vašim. Zvonjava. Zvona kao da su se pomamila navešćujući Novu godinu. Svet se grli i ljubi želeći sve najbolje. Izadoh ja iz crkve. Sve je pokriveno smrznutim belim snegom. Zaustavih se na trgu pred crkvom da poslušam i ja kako se to nadvikuju zvona i utrkuju mali s velikima. Po crkvenim tornjevima klata se senke velikih zvona, dok se mala i ne vide. Ona se samo čuju. I meni bi kao da cela ona snežna atmosfera potitrava s uzvicima: »Sklanjajte se stari, eto mladi dolaze!« I našmejano reagiram na nestašne primedbe ženevskih mangupčića. Melanholije nestaje, poigrah se s radošću života. Švrljah obližnjim ulicama i posmatrah svet što se grli. Krenuh već i kući. Nešto mi zaustavlja korake. Stanem, krenem i vratim se odlučno natrag u jednu uličicu. Polagano, zastajkujući dolazi prema meni žena. Bedno, no vrlo uredno obučena — na pola u crnini. Ne vidi me. Usne podrhtavaju, oči se cakle. Prođemo. Vratimo se i zastanemo. Oči se šire, prodiru, ruke se stišču, duše sastaju. Izmenismo dve tri reči. Sve samo trenutak. Ja shvatih zašto bejah tužna. Vratih se ukućanima donoseći im sunce.

Da mu v lugu kmičnomu
Cesta se sveti
Kad bu nosil vnogomu
Kaj si on želi.

Meni je doneo lanjske godine prelaz u Beograd. Kad bi naši grafički statističari trebali je-

dnu tabelu naročitih barometrijskih oscilacija, mogli bi uzeti moju duševnu fotografiju tokom ove prošle godine. Našli bi onde: optimizam i pesimizam, idealizam i realizam, i sve druge učene reči na — izam kao i one, što se kao kost svršavaju na — ost, a zovu se aktivnost, pasivnost itd. Bilo šta ko kazao, jedno se ne može nikako reći: da je u toj našoj beloj prestonici život monoton. Pored sve umišljene elastičnosti duha morah koji put uzviknuti tom beogradskom tempu: »Stani bre, ne mogu ja tako brzo!« A on se samo obazre i osnehu na me »ako, ako« i odjuri dalje. I šta mogu: skupih ponovo ono malo preostale energije i krenuh dalje. A sve oko mene kao da mi se potсмеva. »Što si želela, to si i doželela.« — »Ako, ako«, odgovaram sad i ja.

Jedan od najzanimljivijih događaja u moće beogradskom stažu beše dolazak Žena — Mironosaca — maja meseca prošle godine. Tom prilikom sastalo se mnogo nas iz Jugoslavije i Balkana, da dobijemo jači kontakt s onim ženama iz sveta i da, u koliko stignemo izmenimo misli. I bez obzira na to što je mnoga od nas čitala ono lepo latinsko Pax, kao ćirilovsko Pax, čitava je ta konferencija ostavila jak, pozitivan utisak na sve koji su na njoj bili. I da nije ništa drugo posligla, već potakla mnoge i mnoge naše žene i iz najzabitnijih krajeva da razmišljaju o teškim problemima koji danas muče ceo svet već je mnogo učinila. Pored lepe revije interesantnih žena — javnih radnica, mene su mnogo kopkale i sve one mnogobrojne male radenice iz čije sredine onda izleti jedna u beli svet. One, koje kao mravi rade i rade svaka na svome poslu dočekujući s hladnom učtivošću svakoga ko bi uspeo da proдре u taj njihov mravinjak. Svaka radi na svome poslu, zna šta treba da radi i ne treba joj poticaja izvana. Tako je kod onih na Zapadu, a mi, Balkanci, bi još trebalo u masama da idemo na kongrese, da ne počinjemo sve iz početka, kad su drugi već daleko odmakli.

Sasvim je drugom atmosferom bila obavljena velika dvorana univerziteta kad je u njoj bila priređena akademija u počast američkoj književnici, gluvonemnoj i slepoj dr. Heleni Keller. Kao da to behu dva sveta: izvanjski i unutarjni od kojih svaki sam za sebe znači snagu, pa opet ne može da stoji jedan bez drugoga, svaki sam — ma i periodično, oni se ipak traže i dopunjuju. Ains i la vie!

Akademija u počast dr. Helene Keller nije bila nikakva senzacija, nikakva atrakcija, bio je to doživljaj prve vrste. Ko poznaje našu više puta indiferentnu sredinu, ko poznaje taj inače tempe-

ramentni svet, taj se mogao začuditi onoj tišini i strahopoštovanju, koje je sve ispunjavalo. Beše to duboko poštovanje za onu, kojoj je uspelo, da nas na nekoliko sati prenese u veliko carstvo duha istinske i požrtvovne ljubavi. Beše to trijumf duha nad materijom. Čudna, čudna žena! Slepa i gluhonema kao što izvanredno prima valove tonova i ritam muzike, tako hvata i vibraciju svakog čoveka s kojim dolazi u doticaj. Još u ranom detinjstvu morala je da iskapi gorku čašu sudbine, valjda da uzmogne prodreti u svu dubinu čovečije duše, da shvati veličinu života i uđe u carstvo božje.

I eto digla se jedna žena, od prirode maćuhinski obdarena — da se poslužim njenim sopstvenim rečima — da vedrinom svoga uverenja svedoči o lepoti i dobroti života. I osramotila je sve nas, koje je priroda obasula svojim darovima. Povlačeći komparaciju svoga delanja i njenog stvaranja, zastidesmo se.

Posmatrajući je setih se one rečenice iz Biblije: «Dok ne budete čisti kao deca, nećete ući u carstvo nebesko!» Ona je u njemu, i u tome je njena snaga.

Kad su me detetom učili o sedam čuda sveta istovremeno sam čula za Helenu Keller — i činila mi se kao čudo božje. Danas bih je mogla nazvati kćeri božjom, kao što je Hristos sin božji. Jedno i drugo nosi na svome barjaku veru i ljubav, jedno i drugo propatilo je za tu svoju veru. Odatle ona sugestivna snaga odande i magijski fluid što se razliva po čovečanstvu.

I došlo je leto. Toplo, žarko, pakleno leto. Da se razhladam, odoh u područje oceanske klime, da se onda užežem u doticaju s ljudima iz tropskih predela. Često mi se nešto osvećuje. Ono što bagatelišem, zajaši me svom snagom. Tako i letos. Odoh u Pariz misleći, da ću tek reda radi posetiti Kolonijalnu izložbu, a kad ono, ona me toliko obuzela, da sam jedva dospela u grad. Šta da kažem o izložbi? Mogla bih vrlo mnogo, a mogu i malo. Jedno stoji: svaki čovek željan novih utisaka i putovanja, mogao je da se nasiti do mile volje. Uživali ste, obmanjujući sami sebe, da prolazite svima tim živopisnim predelima, koji vam na svakome koraku pružaju ili nešto sasvim novo, nevideno, ili vam oživljuju sjajne slike mutnih predodžaba, što negde duboko dremaju u vašoj uobrazilji. I u celoj izložbi osećali ste se kao u onom jednom paviljonu Diorame, gde je inscenirana lada, što plovi kroz Suez, Panamu, duž Kona. Vi ste na krmi broda, a gledate kako vam se s leva i desna izmiče obala sa svima svojim pustinjama, prašumama, zaseocima i većim naseljima. Cela je izložba bila jedan ogromni živi muzej. Jedna idealna radna škola. No pored toga što vas je obavestila o svima mogućim stvarima i prilikama

tih zemalja (ekonomskim, higijenskim, socijalnim, prosvetnim itd.) ona vas je, možda, isto toliko radovala i ubeđenjem, da je prava, istinska civilizacija ipak vrlo pozitivna. To vam se naime pitanje nameće od prvog pa do poslednjeg momenta. Gledate one urođenike, posmatrate njihov način života i običaje i pitate se, je li pravo nametati im svoje »bele« tekovine. Neprestano vam se kolebaju osećaji. Vidite kako su rukom pod ruku krenuli u te vanevropske zemlje egoizam i altruizam, idealizam i surovi materijalizam. Istovremeno vas i vredi i podiže nešto. Podiže vas radost, kad vidite kako je duh uspeo da pobedi materiju, čovečji razum i rad neprijaznu prirodu. I u tome momentu vas duboko raduje, što ste član ljudskog roda. I padaju sve ograde što su ih ljudi pojedinci i narodi podigli jedni spram drugih, i čini vam se, sad će se ovoga časa ostvariti ljubav bratska na svetu: Belac će Crncu i Kinez Japancu bez pozorenja pružiti ruku, pružajući time svaki šta ima najvrednije, spremni da zajedničkim naporom stvore nešto veliko. Jer, svako ima nešto da daje, svaki u svome. I najveća je greška tražiti svagde jedno isto. Primitila sam to i na umetničkim priredbama urođenika. Ko je došao onamo, pa gledao kroz evropske naočari na taj svet, taj se razočarao. No ko je uspeo, da skine te naočari, pa da gleda svojim ljubopitljivim očima, taj je počeo da podrhtava od radosti. Bili su to prvoklasni umetnički užici, tim jači što nam behu nepoznatiji. Primitivni, navivni, toliko su odisali dušom one zemlje i naroda gde su nikli, obavljani misterioznom atmosferom svojih običaja i religija, da smo ih s najvećim užitkom pratili. Bio je to dah s dalekih, dalekih strana. Da spomenem samo male igralice i pevačice s pacifičkih ostrva. Koliko je mekoće, koliko gipkosti, koliko otmenosti u svima njihovim kretnjama. Koliko lepote u odelima, a koliko čistote u glasovima. Visoki, visoki glasići možda bi i komično delovali, da nisu tako čisti — ne samo vokalno već i duhovno. A pri tome sve bez ikakve izveštačenosti: jednostavno, smireno, sabrano. Pa onda glumice! Još sad gledam dve žene: kraljicu i kraljicu — majku. Poslednja sedi ceo jedan sat nepomična kao pagoda, dok prva rešava razna zamršena državna i familijarna pitanja. I onda ova nepomična jednim kretom očiju i jednim pokretom ruke rešava sve. Malo ih je, koje su to u Evropi kadre!

Uopšte mi je često iskrsavalo: »Sakri se, Evropo, sa svom svojom kulturom, iscrpla si se, otrcala, daj novom svetu da govori« — no onda su me opet oduševile one 33 hiljade svetiljaka što su osvetljavale šumu u kojoj je bila izložba. Šetah se po njoj kao kroz Hiljadu i jednu noć, i uživah što sam živa. Razhuktala se u meni vera u progres.

čovečanstva, i ta me kretala ulicama pariskim i dovela u ulicu kralja Petra, tamo gde stoji lepi i otmeni muzej Galiéna.

Ovoga leta došao je njegov direktor na srećnu zamisao, da priredi u njemu umetničku izložbu za decu. I ma kud se čovek krenuo u ovome veku velikih trzavica i poremećaja svagde oseća »vek deteta«. Razočarani, ogorčeni, izmoreni ljudi upiru svoje poglede na decu sve više uvereni da — na mladima svet ostaje.

Gospodin priređivač izložbe hteo je, da u izložbi iznese sve, što od mrtvih stvari može povoljno da utiče na detinji razvoj. Da stvori atmosferu vedrine, radosti i životnog veselja u kojoj će dete da se kreće. I to mu je zaista potpuno i uspelo. Sve je unutra bilo s naročitom rafinerijom spremljeno. Posebni nameštaj što potpuno odgovara dečjem uzrastu i potrebama. Pribor za jelo, pa tek knjige i igračke. Sve je vrištalo od sreće i zadovoljstva. Šta je ko poželeo, mogao je onde da nađe. Dobro, sve je to bilo manje više skupoceno, no bilo je zato i dragoceno. A najdragocenija bila je ideja: svoriti detetu ambijent sunca i vedrine. Može se to i s minimalnim sredstvima samo s mnogo ljubavi i eto zaloga za buduće srećnije ljude. Jer, najvažniji su utisci što ih čovek u detinjstvu dobija. I ma koliko ga u zrelim godinama stisla beda i nevolja života, on crpe konstantnu životnu snagu iz mladosti svoje.

Napolju je napadao velik i dubok sneg »da bu našem Božiću tih i mehek put«.

Da završim s Domjanićem, tim pesnikom starog Zagreba.

Če bi rekel Božiću

Kaj želim si ja,

Rekel bi naj vsakomu

Puno srca da

Pahulice još uvek padaju, da ih ni niti čut — zvonca stare katedrale zvonice i kao da po celom svetu raznose želju sviju ljudi dobre volje.

Daj vam Bog zdravlje.

K tomu veselje

Na tom Mladom letu

Svega obilja!

Beograd

J. B.

ЊИХОВО СЛОБОДНО ВРЕМЕ

Le Mouvement féministe, лист швајцарских феминисткиња који излази у Женеви, доноси у своме броју од 26 децембра 1931 одговоре на интересантну анкету коју је расписао међу вођама феминизма, како у Швајцарској, тако и у свету. Како се ту налазе одговори најистакнутијих претставница феминизма, које су наше феминисткиње имале прилику да упознају приликом састанка Интер-

националне Алијансе за женско право гласа и грађанског васпитања жене, маја прошле године у Београду, то доносимо неколико од тих одговора.

„Ја налазим свој одмор и своје задовољство нарочито у својој башти. Радити земљу вреди више него сви спортови: радујемо се сунцу и киши, зими која успављује и топлоти која буди биље. Цело је тело заузето послом, сваки мишић ради, дух је задовољан, а машта кити земљу цвећем.

Са каквим стрпљењем и каквом нежношћу се сади сваки лук и свака садница.

Какво задовољство када вам људи постају досадни, кресати цбуње и крчити коров. Изгледа нам да крешемо и крчимо мане, предрасуде, ситничарство, и враћамо се кући уморни, срећни, руку замазаних земљом, срцем распеваним заједно са птицама, и очима испуњеним осмехом златнога зимског јасмина, који у ове божићне дане обасјава кућу“.

Маргери Корбет Ашби, претседница Међународне Алијансе за женско право гласа и грађанског васпитања жене.

„Моје слободно време? Ја га у опште немам. Али напуштајући област медицине и хигијене, ако се човек бави феминистичким послом, питањима права гласа, народности жене — — — то је ипак пријатна разнода и ако понекад врло замрсна.

А имамо ли још који тренутак на расположењу — вежбање у певању, рецитовање неке песме омиљенога песника, читање некога лепога дела — — — а понекад нека феминистичко историјско истраживање — ето духовних посласица, које авај! тако ретко можемо да уживамо.

И треба ли да признам све до краја?... Нека буде! Ја волим да пустим своју мисао да лута, док моја рука провлачи иглу по... ужас!... некоме пару чарапа! Препотопско задовољство, које моја професија није успела да угуши. Али, кад размислим: није ли и хирургија нека врста крпљења“.

Др. Паулина Луизи (Монтевидео), прва жена Јужне Америке која је претстављала владу у Друштву Народа, претседница комисије за јединство морала при Међународној алијанси за право гласа.

„У чему проводим своје слободно време које успем да отмам од посла? Са радошћу и са заносом посвећујем га планини! Била зима или лето ја одлазим у планину да нађем благотворно вежбање тела, као и све моралне благодети које нам пружа посматрање

врлети. И с тога толико волим Швајцарску, којој имам да захвалим за своје најлепше часове одмора, моралнога прибирања и уздицања“ . . . .

Жермена Малатер - Седје (Париз), потпредседница Међународне алијансе за женско право гласа.

„Чим свршим свој радни дан и добијем времена за одмор ја волим да се бавим ручним радом, а нарочито да шијем за своје пријатељице крагнице, хаљине и тако даље. Затим домазлук и кухиња ме интересују и пружају ми велико задовољство. Много се бавим и децом из наше породице, коју сам научила многим чему, као цртању, сликању, ручном раду. И најпосле ја не тражим одмора, јер рад је моје задовољство и моје задовољство је у раду“.

Роза Манус (Амстердам), друга потпредседница Међународне алијансе за женско право гласа; почасни секретар Комитета жена за разоружање.

„Два пут годишње дозвољавам себи одмор, и то сваког пута око три или четири седмице. Ова два одмора морам да посветим брзом опорављању свога организма. Према томе лето проводим у једном санаторијуму крај мора а зиму у брдима. Онда се шетам и читам. Иначе немам слободног времена, а у колико га нађем посвећујем га читању дела која се односе на предмете мога посла“.

Ф. Пламинкова (Праг), сенатор, потпредседница Међународне алијансе за женско право гласа.

„Распуст, одмор, слободно време — зар их човек има када по невољи удише ваздух политике чија грозничава криза наших дана не зна за примирје?! Једини прави одмор дакле, налази се у брдима у малим, удаљеним кутовима до којих тешко допиру новине. Вратити се у примитивно стање у сред освежавајуће лепоте природе, искористити онај пријатни замор, који нам пружа физичко вежбање, немати друге амбиције сем да допремо до неког врха за којим жудимо, или да завршимо партију скијања без многог падања — ето земаљскога раја“.

Адела Шрајбер (Берлин), посланик Рајхтага, прва потпредседница Међународне алијансе за женско право гласа.

„Своје слободне часове најрадије посвећујем дугим шетњама, шивењу, раду у башти, — укратко, сваком занимању које је што је више могуће различито од мога уобичајенога рада. Исто тако волим да читам неки интересантан роман, или да слушам класичну музику. На тај начин трудим се да нађем нове утиске, да се одморим, и да се, што је нарочито потребно, удалим од свога свакодневног посла“.

Дорота фон Фелзен (Берлин), председница Лиге немачких грађанки.

BELEŠKE

Ženski delegati na Konferenciji za razoružanje. — Sve naše žene naročito će obradovati vest da je engleska vlada naime novala g-đu *M. Corbett-Ashby*, predsednicu Internacionalne alijanse za žensko pravo glasa za delegata-zamenika u engleskoj delegaciji za Konferenciju za razoružanje.

Američka vlada je prva naime novala ženu *M. E. Wooley*, rektorku ženskog univerziteta, za delegata u zvaničnoj američkoj delegaciji. Zatim je došla Engleska, a posle i Nemačka, koja šalje poznatu g-đu *D-r Mariju Elizabetu Lüders*. Nadamo se da ovim još nije zaključen red žena delegata za Konferenciju za razoružanje.

Прва жена - професор у Вишој педагошкој школи. — У Вишој педагошкој школи у Загребу постављена је г-ђа Д-р Милица Богдановић, професор и позната научна и јавна радница, за катедру историје. Г-ђа Д-р Богдановић је прва жена која је у нашој земљи добила катедру у Вишој педагошкој школи.

Жена - нов члан Главног просветног савета. — У дугом списку нових чланова Главног просветног савета чита се име само једне жене — г-ђе Даринке Ја-

ношевић, професора Прве женске гимназије у Београду, која је наименована за идући трогодишњи рок рада. И у прошлим заседањима била је опет само једна жена - професор — г-ђа др. Исидора Сикулић. Штета је заиста што је од толиког броја одличних жена - професора и овога пута добила признање само једна. — Г-ђи Јаношевић желимо успеха у раду.

Нове комисије за професорске и учитељске испите при Министарству просвете. — У овогодишње наименовање за трогодишње испитне комисије (од 1 октобра 1931 до 1 октобра 1934) изабране су и ове жене - професори: за математику — за чланове заменике г-ђа Даринка Јаношевић, професор, и г-ђа Малвина Гогић, инспектор Министарства просвете; за соло-певање — за чланове: г-ђа Јелка Стаматовић—Николић, професор IV женске гимназије; за клавир г-ђа Даница П. Крстић и г-ђа Мирослава Мокрањац, професори Музичке школе у Београду; за члана заменика за историју г-ђа Катарина Динић, професор II женске гимназије у Београду; за ручни рад за члана г-ђа Милка Лешјанин, професор III женске гимназије, за члана заменика г-ђа Љубинка Николић, професор II женске гимназије.